

ÅRSSKRIFT 2017

Estraden 1976

HAVNDAL EGNSARKIV

Indholdsfortegnelse

	Side
Kastbjerg Å	3
Estraden i Havndal	6
Lilian Christensen fortæller om sin barndom	19
En møllersvends erindringer: Poul Ahm	27
Bog om Inger og Hjalmar	31
Arkivets kontaktoplysninger m.m.	32

Kastbjerg Å

Af Erik Bækgaard

I sommeren 2015 begyndte man omlægningen af Kastbjerg Å.

Åen skulle genslynges efter, at den i fordums tid var blevet rettet ud. Den gamle vejbro mentes heller ikke at kunne klare fremtidens større vandmængde. Derfor skulle der laves en ny bro under Havndalvej vest for Kastbjerg.

Selve gravearbejdet til broen viste sig at blive mere omfattende end først antaget, da undergrunden ikke var stabil nok.

Endelig var undergrunden stabiliseret nok til at montere den nye bro, der blev leveret i samlesæt og hejst på plads af en kæmpekran.

Så var man klar til at flytte det gamle åløb og genslynge det. Herefter gik gravearbejdet i gang med at lave et nyt åløb og lukke det gamle. Under lukningen af det gamle åløb, kunne man se, at der er mange havørreder i åen. Havørreder på 50-60 cm sprang for at komme væk fra gravemaskinen.

Det er lidt svært at se på billederne, hvad der er sket med åen, men kig på kortet eller endnu bedre: Prøv at gå en tur langs åen. Der vil senere komme en bæk ved åens sving ved Holmen. Kør ud ad grusvejen til venstre efter Kastbjerg. Der bliver desuden etableret stier langs åen (med borde og bænke), og der

bliver opsat infotavler.

Endvidere bliver der anlagt en sti fra Kastbjerg enge til den gamle banesti og denne sti må også bruges af hestefolk.

Hele projektet med Kastbjerg Å var/er ikke omkring Kastbjerg alene, men strækker sig helt fra Kjellerup Gård.

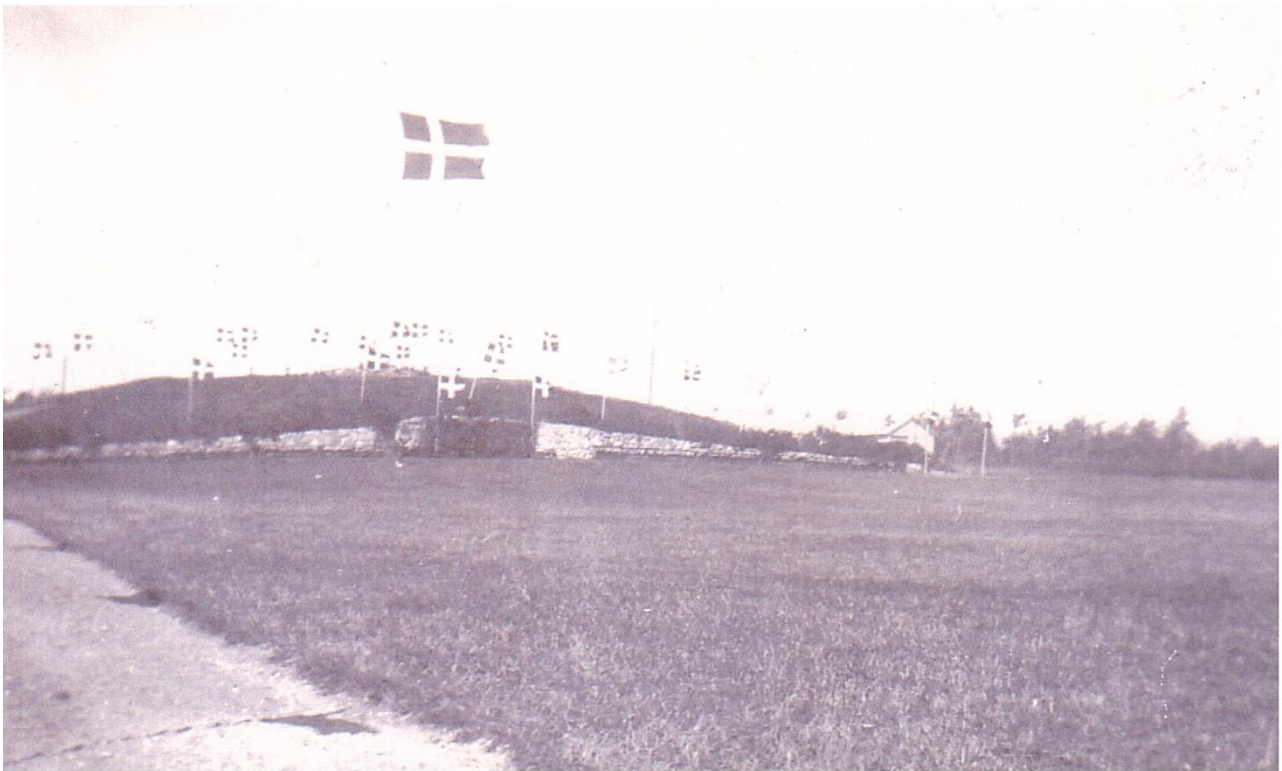

Som noget ekstra viste det sig under gravearbejdet, at der havde været stor aktivitet i området i Vikingetiden. Billedet viser en egestolpe fra Vikingetiden.

Estraden i Havndal

Estraden er gennem generationer kendt og elsket af alle familier i Havndal og omegn. Først og fremmest forbindes Estraden med de årlige børnefester, incl. ouverture og blomsterfest, men også for talrige andre begivenheder: Familie- og foreningsfester, dilettant, revy, foredrag, møder, generalforsamlinger, danseskole, julemarkeder, juletræsfester, bankospil, messer m.v.

I gamle dage har den endog været anvendt som kornlager for A/S Mercur og som kommandocentral for Havndal Private Gadelys.

Festpladsen 1934

I begyndelsen af 1900-tallet var der ønsker om, at byen skulle have en festplads, men først i 1928 købte Haandværker- og Industriforeningen for Havndal og Omegn arealet, som senere blev til festpladsen, hvorpå Estraden blev bygget.

Historien om Estraden begyndte i 1933, hvor bestyrelsen vedtog, at man ville bygge enten en *pavillon* eller en *danseestrate uden pavillon* på foreningens festplads. Tilbud blev indhentet fra de forskellige håndværkere i byen.

Danseestraden bygges 1933

Henover sommeren 1933 vedtog man IKKE at bygge pavillon, men derimod at bygge en danseestrate, og at byggesummen ikke måtte overstige kr. 4.000. Følgende håndværkere fik overdraget arbejdet:

Snedker Chr. Dinesen og Møldrup, arbejds løn	kr. 550
Murer Th. Jørgensen, støbearbejdet med tillæg af alle materialer for en sum af	kr. 500
Smed Ole Norup for smedearbejdet	kr. 50
Petersen og Jensen for malerarbejdet	kr. 200
Ingeniør Christian Schwensen, Trudsholm, leverer sam- men med A/S Mercur, Havndal, alt tømmermateriale for	kr. 2.505
Rømning af pladsen for træer og buske	<u>kr. 50</u>
Ialt ...	kr. 3.855

I forbindelse med byggeriet viste det sig nødvendigt at forstærke taget, og her trådte Chr. Schwensen, Trudsholm, til med levering af stålkonstruktioner uden beregning.

I september 1933 stod danseestraden færdig, og regnskabet for hele byggeriet viste en overskridelse på kr. 700.

Vi springer frem til krigens tid

I foråret 1940 vedtog bestyrelsen, at der i stedet for børnefest skulle afholdes en sommerfest søndag den 4. august, og formanden lovede at sætte sig i forbindelse med Teltholderforeningen for eventuelt at få *noget forlystelse af en art herud samt at få et hold gymnaster til at give opvisning på pladsen med påfølgende bal*. Det lykkedes at få et pigehold fra Vivild

Ungdomsskole samt et pigehold og et karlehold fra Hald til at give opvisning. Fra kl. 18 var der musik på pladsen. Entre på pladsen 50 øre, børn gratis, entre til dansen 1 kr.

Om der kom et Tivoli, oplyser protokollen ikke noget om.

På den tid overvejede bestyrelsen, om pavillonen skulle sælges til nedbrydning! Så dens bygningsmæssige stand har nok ikke været så god. Spørgsmålet blev behandlet på en ekstraordinær generalforsamling i maj 1941, *hvor man efter nogen diskussion frem og tilbage skred til afstemning, der viste 11 stemmer imod nedbrydning og 6 stemmer for nedbrydning, 1 stemmeseddel var blank.*

På et børnefestmøde i juni 1941 blev *Æbleskivehuset* nævnt første gang i forbindelse med børnefesten på festpladsen.

P. Sommer skulle med hjælp fra flere stå for at opstille *Æbleskivehuset*, og til at stå for æbleskiverne til børnefesten valgtes fru slagter Henriksen og endnu et par damer.

Æbleskivehuset var bygget således, at det kunne tages ned efter børnefesten og stilles op igen til næste børnefest.

Æbleskivehuset på den gamle festplads i Plantagen 1921

Allerede dengang blev der afholdt *Ouverture*, fest for voksne, en aften nogle dage før børnefesten, senere blev det aftenen før.

Der blev holdt *Blomsterfest* en aften i august, oprindeligt for alle, der havde hjulpet til med børnefesten, og deltagerne medbragte selv madkurv.

Blomsterfesten blev afholdt indtil sommeren 1978. Derefter blev den slået sammen med revyen.

I efteråret 1941 ansøgte Badmintonklubben om leje af Estraden til badminton i den kommende vinter. Det blev dog ikke til noget, da bestyrelsen henholdt sig til elektricitetsværkets meddelelse om, at den interimistiske installation i Estraden ikke måtte benyttes om vinteren. Om foråret i 1942 tilbød Badmintonklubben selv at bekoste nye lysinstallationer, men materialer hertil kunne ikke skaffes.

Samme forår blev Estradens køkken fuldt istandsat, og der blev indsat 3 vinduer i Estraden ud mod festpladsen.

I juli 1942 blev der oprettet en fond til forbedring af Estraden med startkapital på kr. 300.

A/S Mercur henvendte sig om leje af Estraden til opbevaring af brødkorn for vinteren. Lejen blev fastsat til kr. 50 pr. påbegyndt måned indtil 1. juni 1943 med en mindeleje for vinteren på kr. 300. Den indkomne leje skulle indsættes på forannævnte fond.

Udleje af Estraden om vinteren til A/S Mercur til dette formål foregik over en hel del år, dog med nogle undtagelser, indtil ca. 1970.

I 1944 var der **ingen** børnefest! Årsagen var beslaglæggelse af Estraden til indkvartering af tyske soldater. Man vedtog at forhandle med Værnemagten om leje af både Estraden og festpladsen. Lejemål blev indgået, men uden aftalt varighed! I november modtog foreningen kr. 720 i leje for det første hold.

Søndag den 1. juli 1945 var der igen børnefest. Billedet her er dog fra en senere børnefest ca. 1965.

I maj 1946 blev der installeret lys og kraft i Estraden. Installatør Egon Lykkemark Sørensen udførte arbejdet for en pris af kr. 468,40, hvortil kom udgift til luftledning kr. 150.

I 1955 blev der bygget toiletter og rekvisitrum med indgang fra vestsiden.

Der gik nu en hel del år, hvor der ifølge protokollerne ikke bliver nævnt noget særligt om Estradens stand, forandringer eller lignende, men i april 1971 bestemte man, at der skulle laves en tilbygning.

Nyt køkken og restaurationslokale 1971

Leif Sommer havde udarbejdet skitseforslag til en tilbygning til den bestående Estrades nordlige ende, omfattende køkken og restaurationslokale på i alt 120 m² gulvareal og ca. 3 m i højden. Prisen blev anslået til kr. 30.600.

I maj måned blev der nedsat et byggeudvalg bestående af Jørgen Børsting, Børge Jensen, Leif Sommer, Svend Thorsen og Svend Dinesen.

Byggeriet gik godt, og tilbygningen stod færdig i løbet af sommeren 1971. En vellykket fest afholdtes i september for dem, der havde hjulpet med arbejdet.

Senere på året bevilgede Sparekassen kr. 2.000 for udvist initiativ ved tilbygningen af Estraden.

Ved **børnefesten i 1975**, endda på selve dagen om formiddagen, havde der været store problemer med kloakledningen til Estraden. Derfor kunne formanden Ove Knudsen på generalforsamlingen i oktober 1975 under beretningen om årets gang især glæde sig over, at en ny kloakledning **var**

blevet etableret, da det nemlig var formanden selv og Jens Bay, der havde klaret problemerne med det manglende afløb på børnefestdagen! De gravede og de gravede!

Endvidere var der blevet indrettet en ny scene samt et lille kontorlokale i nordenden af Estraden (kaldet Bodegaen).

Nye toiletforhold 1976

I efteråret 1975 blev det bestemt, at man ville lave en ombygning af toiletforholdene ved Estraden, og næste forår var man klar til at gå i gang.

Den nye bygning med toiletter og garderobe stod færdig inden børnefesten i 1976.

Pris ca. kr. 68.500.

Regnskab blev sendt til Mariager kommune med ansøgning om tilskud. 7. august 1976 blev der holdt færdiggilde med ca. 50 indbudte.

Fra venstre: Erling Christiansen, Børge Thisted, Ove Knudsen, Karsten Juul Sørensen, Knud Sørensen, Viktor Sørensen og Jens Bay

Kommunen bevilgede kr. 11.400 i tilskud. Sparekassen kr. 10.000. Optagelse af lån var herefter ikke nødvendig.

Ny Estrade bygges 1978

På generalforsamlingen i oktober 1977 blev der under *eventuelt* drøftet en ombygning af Estraden, og på et efterfølgende møde nedsattes et byggevalg bestående af Jens Bay, Vilhelm Jepsen og Kaj Nymann.

Estradens anvendelse havde hidtil kun været mulig i de bedste sommer måneder, og næppe mange ville beklage, at den nu forsvandt. Træbygningens tid var for længst forbi, og nyt skulle til. Den var efterhånden kommet i en sådan forfatning, at vind og vejr ikke længere kunne holdes ude.

Nu skulle det være! Årets børnefest, nr. 58 i rækken, blev den sidste i den gamle Estrade, som trods alt gjorde god gavn i 45 år!

I annonce opfordredes folk til at melde sig som frivillig arbejdskraft til nedbrydning og til nybyggeriet. Mange gode kræfter meldte sig.

Nedbrydning og rejsning af spær, tag samt mur påbegyndtes umiddelbart efter børnefesten.

Borgerforeningen regnede med at skulle bruge ca. kr. 100.000 til byggeriet. Heraf rådede foreningen selv over ca. kr. 30.000, mens resten ønskedes finansieret gennem lån i et lokalt pengeinstitut.

I årenes løb havde der været udarbejdet adskillige planer og gjort mange initiativer. Det bedste var dog, at frivillige medlemmer i 1976 havde bygget den nye toiletbygning, som nu fint kunne passes ind i det kommende byggeri.

Sidst på sommeren 1978 kunne der fejres rejsegilde.

Fra venstre: Erling Christiansen, Orla Nielsen, Ove Knudsen, Jens Bay, Vilhelm Jepsen, Steen Hansen, Vagn Jespersen, Leif Sommer og Knud Sørensen.

Efter en byggetid på fire måneder blev Estraden meldt færdig. Borgerforeningen havde forbedret sin ejendom betydeligt, og den kunne nu bruges både vinter og sommer. Allerede i julen 1978 blev der arrangeret juletræsfester både for børn og voksne.

**Borgerforeningens bestyrelse ved færdiggørelse af ombygningen:
Fra venstre: Erling Christiansen, Jens Bay, Dorthe Mogensen, Ove Knudsen, Børge Thisted,
Kaj Nymann, Vilhelm Jepsen, Viktor Sørensen og Knud Sørensen.**

Børnefest med den nye Estrade i baggrunden

Den nye Estrade blev indviet med maner ved et færdiggilde den 18. august 1979 med ca. 100 inviterede gæster.

Et vers fra sangen, som Stella Kristensen havde forfattet til anledningen:

Mel.: Midsommervisen

*Vi elsker dig by, når vi samles til fest
i vor gamle Estrade, som nu er fornyet.*

*Her er aktivitet
der bliver danset og leet.*

*Her kan unge og gamle jo hygge sig sammen.
Jeg tror at den stemning som man her fornemmer
er noget som folk her aldrig helt glemmer.*

*Her er fred, her er ro
her er dejligt at bo
og her har vi den tryghed, som ikke i storbyer findes.*

* * * * *

I 1980 arvede Borgerforeningen kr. 100.000 efter sadelmager Ole Peter Weisholt, Havndal, og dermed blev foreningen i stand til at nedbringe sin gæld betragteligt og herudover foretage forbedringer i Estraden.

Ole Peter Weisholt var med sine 96 år Havndals ældste borger. I mange år drev han sadelmagerforretning i Havndal, og han var en stilfærdig mand, der ikke deltog meget i det offentlige liv eller i borgerforeningens arrangementer, men det mentes, at han med sin høje alder havde kendt den 75 år gamle forening 'Haandværker- og Industriforeningen for Havndal og Omegn' helt fra stiftelsen, og at det måske var derfor, han viste sig så gavmild mod foreningen.

Artiklen er udarbejdet ud fra avisartikler samt foreningens protokoller.

Lilian Christensen fortæller om sin barndom

- Jeg kom til Udbyneder i 1945, og da var jeg 4 år. Jeg kan tydeligt huske dengang, da vi i skolen skulle skrive 1950. Vi flyttede fra Stenalt, og dengang vi flyttede derovre fra, da var jeg så bange for ikke at komme med bilen, så jeg stod og holdt ved den, indtil vi kørte. Så flyttede vi til Bilidt, ja, og det var det ene af de to huse, der lå på østsiden. Vi boede i det hus, som skovfoged Peter Apollo senere kom til at bo i, og Inger og Hjalmar Lauritsen boede i det andet hus. Hjalmar og Inger, det var gode naboer, kan du tro!

Bilidt: Inger og Hjalmar boede i huset til venstre og Lilian med sin familie i huset til højre

- Året før jeg kom i skole, var jeg med i planteskolen med Hjalmar. Der var mange med i planteskolen.
- Kan du huske, hvordan I boede, dine søskende, og hvor var du i rækken af dine søskende?

- Ja, det kan jeg tydeligt huske. Jeg var den tredje yngste. Kirsten blev født i Bilidt som den yngste, så Lissi må have været med i barnevogn.
- Og brødrene var ældre end dig?
- Ja, meget ældre.
- Min far arbejdede jo på Overgaard. (Jens Christensen f. 1898)
- Kom han her til egnen for at arbejde på Overgaard?

Smedien på Overgaard (2016)

- Nej, han havde arbejdet deroppe, før han flyttede til Stenalt, men da var han kommet uoverens med la Cour, forvalteren, men så havde la Cour sendt bud efter ham igen, om han kunne komme, og det kunne han så godt. Og jeg mener, at han kom til at køre traktor deroppe, uden at jeg helt kan huske det, men så kom han i smedien bagefter, for han var jo smed, grovsmed. Det var det, han var uddannet til.

- Så han kunne sko en hest?
- Uh-ha, mange! Han havde også kassen med hjemme om søndagen. Så kørte han rundt og værkede plagen ud ved de andre, oppe ved Michael Kusk, og ved Laursen, ligesådan ovre ved Alfred Johnsen.
- Altså hjalp dem med at sko deres heste?
- Nej, værkede dem ud bare, forkortede hovene. Han satte ikke sko på dem, ikke altid. De gik ikke med sko, dem der arbejdede i marken. Det var ikke nødvendigt. Det gjorde de derimod på Overgaard, dengang de havde nordbagger deroppe. Jeg kan ikke huske det årstal, hvor det var, men dem skoede han da også.
- Men gik de mere på noget fast, siden de skulle have sko på?
- Ja, de må åbenbart have gået på grusvej eller sådan noget. Om hovene holdt bedre, det gjorde de nok. Hvis de går i noget blødt, så holder de bedre.
- Var det almindeligt, at man ikke skoede dem?
- Ikke almindeligt, men deres hove gror jo hele tiden, det er ligesom negle, og så faldt skoene mange gange af. Hovene kunne godt blive noget flossede, og så skulle de lige have lidt taget af. Det var ikke altid, min far satte sko på dem, men jeg har tit stået i smedien, hvor han smedede hestesko, og når de blev sat på, var de så varme, at det røg fra hovene, og så passede de! Man kunne se, hvor det brændte på hovene, og så kunne de tage det brændte hov af. Det kunne hestene ikke mærke.
- Det var sjovt at se, når han stod og skoede, for så stod han med hovene mellem sine knæ, og så kunne han bruge hammeren i begge hænder og klingen i den anden hånd også, ja, det så mærkeligt ud. Og stod de ikke stille, så lænede han sig op ad dem, men lige så snart de havde fået søm igennem, så blev de vendt med det samme, for de stak jo ud af hovene. De var sylespidse og blev brækket af.
- Hvad lavede din far ellers derude?

- Jamen, han smedede alt muligt i jern, lavede reparationer, redskaber, harver, harvetænder og alverdens ting. De havde også en drejebænk deroppe, men der var jo, som du ved Aksel Ravn fortalte, en smed mere, Harald Pedersen. Han var mere til det tekniske, men han var ikke lokal.

Lærerinde frk. Rasmussen med 1.-2. klasse i Udbynder skole 1948/49. Børnene opfører et sangspil 'Prinsessen sad på Højenloft'

Bagerste række fra v.: Frk. Rasmussen, Anna-Birgit Jørgensen, Gert Mogensen, Henning Juul Sørensen, Dorith Hjorth, Pauli Paulsen, Henning Pedersen, Kaj Abildgaard Rasmussen

Midterste række fra v.: Anne-Grete Mortensen, Anna Lise Vinther, Lise Malthe Nielsen, Holger Thomsen, Bente Henriksen, Torben Engberg, Leif Nielsen, **Lilian Christensen**, Jens Erik Engberg

Forreste række fra v.: Inge Juul Sørensen, Lissi Engberg, Inge Kjærsgaard Nielsen, Birthe Brath (prinsessen), Bjarne Mønster Pedersen (gangerpilten), Helle Lykke Nielsen, Margit Dahl, Anny Frandsen.

- Dengang du kom i skole, Lilian - I boede ikke ret langt fra Udbyneder - gik du selvfølgelig derhen?
- Ja, og løb hjem om middagen og spiste til middag.
- Havde I en god lærer?
- Njaa, jo, vi havde Thoralf Hedegaard Jepsen, ja!
- Var der også en frøken Rasmussen?
- Ja-ja, men hun gjorde forskel på folk! Vi kaldte hende aldrig andet end 'bette Ras'. Åh-ha, der var meget forskelsbehandling.
- Hvor mange børn var I? Og var der lille skole og store skole?
- Der var 2 klasseværelser i den røde skole, og 1 klasseværelse i den gule skole, og vi gik kun i skole hver anden dag.
- I var heldige!
- Vi havde jo ikke så meget tøj, så den dag, vi ikke var i skole, lå vi i sengen!! (ha-ha)
- Var Hedegaard Jepsen en god lærer?
- Ja! Han var godt lidt! Det var han!
- Ledede han skolen som førstelærer?
- Ja, det gjorde han, og så var der jo skolekommissionen. Der var 3 klasseværelser, 2 nede i det nederste, den røde skole.
- I var mange børn?
- Ja, vi var rigtig mange. Hvor mange vi var i klassen, det kan jeg ikke lige huske. Henning Pedersen (Justa's søn) har jeg gået i skole med. Vi var jævnaldrende.
- Med hensyn til frk. Rasmussen var der kun nogle få, hun kunne li'. De blev hjulpet! Vi andre fik ikke hjælp. Det kunne ikke betale sig. Hun har nok syntes, at vi var dumme.
- Men I fik lært at skrive og regne.

- Ja, det gjorde vi da!

- Frk. Rasmussen havde en kat. Så der var nogle, der skulle op og gøre rent hos hende. Jeg var med én gang! Så ville jeg ikke mere! Det var rigeligt. Dér sagde jeg blankt nej!

- Da du blev lidt større, og som konfirmeret, hvad lavede du så?

- Jeg rendte og hjalp ved landbruget og var med i planteskolen, lige så meget, jeg kunne komme.

- Og det var din mor også?

- Nej, hun var i roerne og i majsene, og vi var ude og samle kartofler op. Da hed det jo ikke efterårsferie, men kartoffelferie. Vi solgte alverdens ting til Brugsforeningen, som solgte videre til Hornbech i Hadsund: Kirsebær, hyldebær, brombær og hindbær, som vi plukkede ude i Overgaard-skovene, det måtte vi gerne. Alle damerne inde fra Udbyneder kom også og plukkede hindbær f.eks. i skovene, og når så vi fandt et rigtigt godt stykke, så måtte vi ikke sige noget, for de andre skulle ikke høre, at vi gik dér!

- Jeg ved, at min mor sommetider var ude og plukke kl. 4 om morgenen lige så snart det blev lyst. Da var der ingen andre. (mor: Elise f. 1906)

- Det var væsentligt for jer?

- Ja, det var en indtægt da. Jeg garanterer for, at hvert år, når min far holdt ferie, så plukkede han kirsebær. Vi havde nok 30 kirsebærtræer der i Bilidt. En kæmpe have havde vi. Og tro det: De tjente mere på at sælge bærrene i Brugsforeningen, end min far havde i månedsløn. Og det blev til noget godt kirsebærvin nede ved Hornbech!

- Når vi solgte bær til Brugsforeningen, blev det 'skrevet' på brugsbogen, og så kunne vi handle for pengene.
- Vi havde også høns, og æg leverede vi ligedan til Brugsforeningen. Og hønsene kunne vi slagte.
- I var næsten selvforsynende?
- Ja, det var ikke meget galt.
- Fiskede I også, nu da I boede så tæt på fjorden?
- Nej. Vi var aldrig ude at fiske. Vi var bare ude at bade.
- Det manglede I ikke til kosten?
- Nej, for det tror jeg, at Chr. Laumann fra Udbyover, sørgede for, for han kørte rundt og solgte fisk. Han købte også kirsebær op til Hornbech, kom cyklende på en budcykel med en tønne foran, og den cyklede han til Hadsund med.
- Havde I en gris ude bagved?
- Nej, men vi havde en sammen med naboen. Vi slagtede gris hvert år lige før jul. Kødet kom i saltkar, fy for f....., så havde vi flæsk langt hen på året igen. Uha, det var så salt, så salt!
- Jeg husker tydeligt, når vi skulle slagte gris, så sagde de altid til mig, når slagteren var i gang: - Du skal op og røre i blodet! Så smuttede jeg! Det ville jeg ikke være med til. Jeg var bare væk! Jeg kunne ikke tage det skrigen.
- Der kom en hjemmeslagter, men jeg kan ikke huske, hvem det var. Om det var slagteren her henne fra Udbyneder.
- Så fik I fersk kød til jul?
- Ja-da, så fik vi alt det, vi kunne spise.
- Ellers var der 2 til min far, når vi fik frikadeller, og én til os hver. Sådan var det.

- Kartoffler og grønsager havde I selv?
- Masser! Det havde vi. Hele året, for vi kulede ned, sådan at grønsagerne var godt gemt under halm og jord.
- Nu får I ikke mere denne gang!

Konfirmation i Udbyneder kirke 27.03.1955

Bagerste række fra v: Jens Jørn Okholm, Harding Andersen, Henry Skipper Pedersen, Jens Erik Engberg, Leif Nielsen, Poul Bjerre Danielsen, Villy Bay Pedersen, Søren Ranch, John Bing Visted Pedersen, Holger Thomsen, Jens Nielsen Skals

Midterste række fra v.: Lilian Christensen, Lis Christensen, Birthe Abildgaard, Inge Kjersgaard Nielsen, Bodil Marie Jørgensen, Hans Karl Marius Asferg, Kaj Anders Jeppesen, Henning Pedersen

Forreste række fra v.: Lilly Bay, Minna Hilma Jørgensen, Lissi Engberg, provst Hans Mortensen, Inge Juul Sørensen, Christel Meta Siebers, Bente Petersen, Hanne Skjøtt Olesen.

November 2015 / KNM

En møllersvends erindringer - Poul Ahm fortæller

Poul Ahm, født 15. marts 1924, var møllersvend på Lyshøj Mølle 1954-59.

Poul var i sin tid på møllen eneste medhjælp hos møller Einar Madsen, der sammen med sin hustru Agathe, ejede møllen i årene 1924-1968. Herefter ophørte møllen som virksomhed.

Den første dag, Poul var på møllen, kom mølleren ud og sagde:
- Nu skal vi jo lige rundt og se det hele, hvordan det fungerer og alt det der.

- Da vi så var færdige med det, sagde mølleren:
- Nu skal du have lært at lave en møllerknude, og det er bare lige en 'strik' omkring sækken, bare én gang rundt og så et ryk, så er den låst! Det er hurtigt at binde for en sæk, og det holder!
- Dengang jeg så havde fået det lært, skulle vi op og have møllevingerne i 'saks'. Mølleren gik foran og jeg kom bagefter, og så skulle jeg sætte den i gang, og når så den kom om igen, så skulle jeg holde den. Jeg syntes, at den var der. Det var den også for mig, men den var ikke for ham.
- Lidt længere til venstre, sagde han, og sådan blev vi ved.

- Nu er den der, sagde mølleren, nu kan du komme ned og se, hvordan den skal sidde bagfra og komme hen og se, hvordan den ser ud forfra!
- Det blev styret med reb, hvornår den skulle køre og stoppe igen. Så gik turen til motoren. Jeg skulle jo ned og lære den at kende, og starte den, og det var også nemt nok.

Hver morgen startede Poul med at smøre sølen (aksel) og krøjeværket (krans, der bevæger sig efter vindens retning), og i øvrigt passe den gamle motor godt. Selv om vingerne blev brugt, alt det man kunne, så skulle motoren altid være klar til at køre. Trætænderne i værket kunne sommetider blive så tørre, at de gik løse, så måtte Poul rundt med en træhammer og slå dem fast. Faldt der sådan en tand ud, kunne den splitte det hele ad!

Poul var ikke som sådan i lære, men arbejdede som møllersvend, og hjalp til med alt det forskellige arbejde på møllen. Da der var gået 3 år, sagde mølleren:

- Ved du hvad, nu er du udlært.
- Ja, sagde Poul, det er jeg måske nok.
- Men du kan ikke få svendebrev, for du har ikke gået på skole, sagde mølleren.

Einar og Agathe

- Det gør heller ikke noget, sagde Poul, det har jeg ingen brug for, og jeg er jo heller ikke udlært, for jeg har ikke lært at lave mel!
- Det skal du ikke spekulere på, det gør vi slet ikke på møllerne mere, det er forbi, var møllerens svar.

Bønderne fra egnen kom med hele læs korn ad gangen, bl.a. til grutning, og der var travlt på møllen. Kornet skulle vejes og renses for strå, sten og andet, alt kørt frem på sækkevogne, og siden ved hjælp af elevator flyttet på loftet, hvorfra det blev ledt ned i kværne og videre i sække. Der skulle

blandes korn, vales korn til heste- og kreaturfoder, gruttes korn til grutning og bejdses sædekorn. Også korn til hønsefoder, blandet med dare og melo (røde kerner), og strandskaller, blev solgt i 10 kg-sække.

En væsentlig del af møllens omsætning var salg af gødning samt brændsel i form af koks og briketter. Det var faktisk i grovvareperioden, Poul var ansat på møllen, som var datidens foderstofforretning, ligesom det foregik på Mercur i Havndal. Også kraftfoder blev forhandlet. I begyndelsen kom det hjem i store flager (sojakager), som skulle knuses. Siden kom det hjem som færdigprodukt.

Møllen var som andre møller højt beliggende, og det kunne være svært for bønderne at køre til og fra møllen med de tungt læssede vogne, og ofte opstod der farlige situationer for kuskene. Også møllevingernes susen kunne forskrække hestene.

Selv om der ikke altid var så meget at lave, så var der altid nok at gå og kigge efter. Vedligehold af forskellige dele. Også med at lappe sække. En stabel på mindst 50 sække lå oppe på loftet.

- Sig mig engang, sagde Poul til mølleren, hvad ligger de der efter, de bliver jo ikke brugt?

- Jamen, musene har gnavet i dem, sagde han.

- De må da kunne lappes, sagde Poul.

- Ja, det kan de da, vi kan få noget, der hedder Lynlap. Skal jeg få sådan noget hjem, gider du lappe dem?

- Ja, ja, det gør jeg da, sagde Poul, der er tit en stund til sådan noget. Det varede da heller ikke ret længe, så var alle sækkene lappede.
- Det var sandelig godt, sagde mølleren, sikke mange penge, jeg har sparet der!

Den travleste tid var det, når bønderne skulle have lavet sædekorn. Der lå korn overalt på møllen, på loftet og i bunden, og det må en dag have syntes uoverskueligt for mølleren, da han svarede en mand, der ringede og spurgte, om han måtte komme med sædekorn: *Ikk' for vores skyld!*
Mercur i Havndal kunne også lave sædekorn, så der kunne de jo køre til.

Lønnen var fra starten 90 kr. om ugen, stigende i løbet af de 5 år til 150 kr. om ugen. Da Poul havde været ansat i 4 år, ville han godt have noget mere i løn, men det kunne møller Madsen ikke gå med til. Efter endnu et år spurgte Poul igen, og kunne han ikke få mere nu, ville han rejse.

- Hvad får de på Mercur, spurgte Madsen. - 207 kr.!
- Så ville du jo tjene mere end mig, sagde han. Det mente Poul nu ikke kunne være rigtigt, og dermed stoppede hans tid på Lyshøj Mølle den 1. april 1959.

En afløser for Poul skulle findes. En ung mand, udlært møllersvend, søgte stillingen. Han gik omkring i møllen og så på det hele. Da mølleren på et tidspunkt blev kaldt til telefonen, spurgte han Poul:

- Er det ikke noget gammeldags noget, det her?
- Jo, sagde Poul, men det fungerer!

Møllersvenden blev ikke ansat - lønkravet var for højt.

Poul tænker tilbage på årene på møllen som en god tid. Møller Madsen, der desværre havde problemer med sine hofter og derfor helst skulle lade sækkevognen stå, var en flink mand at arbejde for.
- Der var aldrig et ondt ord imellem os, slutter Poul.

Marts 2013 / KNM

Skovfoged på Overgaard

Inger og Hjalmar Lauritsen fortalte i et interview i 1968 med skovfoged Peter Apollo om deres lange arbejdsliv på Overgaard

Skovfoged Hjalmar Lauritsen og skovarbejder Chr. Visted

I 2016 blev vi færdige med bogen om Inger og Hjalmar, og den kan nu købes i Arkivet for 30 kr.

Vil du vide mere om egnen og befolkningen, er du velkommen til at besøge:

HAVNDAL EGNSARKIV

Udbynder - Kastbjerg Sogne
Vesterbro 1, 8970 Havndal
Tlf. 86 47 10 13

e-mail : havndal.egnsarkiv@mail.tele.dk
www.havndalegnsarkiv.dk

Find os også på

Vi har åbent hver torsdag fra
kl. 14 til 17 eller efter aftale.

Bestyrelse i Udbynder-Kastbjerg Lokalhistorisk Forening:

Formand:	Inger Knudsen	86 47 00 59
Næstformand:	Kirsten Bugge	86 47 05 03
Kasserer :	Erik Bækgaard	86 47 04 21
Sekretær :	Kirsten Metzker	40 23 40 82
	Lilian Christensen	86 47 05 20